

Sabine Haupt Hodina duchov

„Tak teda, teraz si už mŕtvy.“ Keď vkročila do kúpeľne, čosi tam bolo. V kúte sa niečo mihlo, čosi malé, sotva rozpoznateľné, hneď vedľa tmavej škvrny na vani. Ak by to bolo chvenie závesu alebo tieň, ktorý zvonku preniká do miestnosti, hneď by si to všimla. Rozsvietila by, zatiahla záves, otvorila okno alebo by nejakým iným pohybom rázne obnovila súhru svetla a ticha. Toto však nebolo mihotanie závesu ani tieň alebo šum. A tak sa postavila pred zrkadlo, opatrne vybrala fľaštičku zo skrinky, desaťkrát ňou poriadne potriasla a päť kvapiek si odpočítala do pohára, každú kvapku dôsledne rovnakou rýchlosťou, doliala vodu a zriedený roztok pomaly a sústredene vypila. Pomaly a koncentrovane, presne tak, ako jej to pred tromi týždňami nariadil lekár, keď popoludní sedela v jeho tmavej ambulancii, vedľa zatvoreného okna. Otázky lekára jej zneli ako ozvena vlastného hlasu. Ako mohol vedieť, čo sa jej vlastne stalo?

Vedela, že vonku za závesmi je jazero, ktoré mohlo byť od nej necelých sto metrov. Niekedy hladina vody stúpala a dvere museli zabarikádovať vrecami piesku, aby vytvorili ochrannú hrádzu. Na dom tak blízko vody sa musí dávať pozor, a aj v noci. Pri vchode do ambulancie zrejme bol poplašný systém alebo aspoň bezpečnostný zámok. V tomto ročnom období by mohla prísť búrka, dokonca by mohlo už aj snežiť. Bolo to takto dlhé roky, nešlo teda o nič výnimočné. Kým ju lekár zasypával otázkami – „Ako ste boli počatá? Na ktorej strane večer zaspávate? Ako znášate dážď a chlad? Bojíte sa psov? Kde ste boli pred vašim narodením?“ – musela myslieť na to, že prišla bez dáždnika a po viac ako dvoch hodinách za zatiahnutými závesmi netuší, aké bude počasie na ceste domov. Nakoniec si lekár všetko zapísal, usmial sa, zdravotný záznam vložil do malého čierneho písacieho stroja a niekoľko minút písal. Potom odišiel do vedľajšej miestnosti, ktorú pri odchode potichu nazval „sklad dôkazov“ a priniesol kvapky. „Datura stramonium“, durman obyčajný. Tento názov jej bol známy z jednej starej rozprávky, kde nevesta hrdinu mala byť zabitá jedom s názvom Datura. Rozprávka sa volala „Datura fastuosa“, hrdý Durman, rastlina noci. So svojimi veľkými, svietiacimi trúbami, ktoré sa v noci otvárali a rozptyľovali okolo seba svoju vôňu, s bujnými kalichmi, ktorých farby a tvary stúpali do metrovej výšky a vzpierali sa jednoduchým pravidlám krásy, patrila datura ku kvetom zla. Takýto bol viac-menej zmysel rozprávky. Už nevedela, ako sa to skončilo, pamätala si len ten názov a to, že išlo o kvet, ktorý bol rozprávko krásny a zároveň prudko jedovatý.

Po tom čo odpočítala kvapky a rukou zakrúžila s pohárom, aby sa roztok zriedil, zaklonila hlavu a napila sa. Pohľad jej padol do zrkadla. Prchavé, napriek tomu však dostatočne dlhé na to, aby bolo vidieť niečo, čo sa nedalo celkom rozpoznať. Tam vzadu, v kresle, vedľa vane, tam to bolo. Tam často sedával a pozoroval ju pri kúpaní. Čítaval jej ruské rozprávky, básne od Poea a Pounda, rozprával o svojom detstve v Sýrii, o vykopávkach v Mauritánii alebo o voodoo rituáloch na Haiti. Ona ležala so zatvorenými očami vo vani, nechala svoju ruku kľzať po pene v rytme jeho hlasu a myslela na to, že sa to nesmie nikdy skončiť.

„Tak teda, teraz si už mŕtvy,“ povedala bez toho, aby sa otočila. Bolo ticho. Ešte stále cítila chuť kvapiek na jazyku, ktorý bol horký a ťažký, vedela, že teraz nie je vhodný čas na otázky. Možno to bolo jej srdce, ktoré bije, a možno len dážď, ktorý dopadá na okno. On mlčal. Čo by mal povedať? Mŕtvy, večer v tme? Vtedy, keď vstal a odišiel, a ona ešte ležala vo vode, tiež nič nepovedal. Vo vani zostala ešte dlhé hodiny. Nastala noc, tmavá a chladná. Počula schody, potom dvere auta a motor. Ostalo ticho. Len ticho. Dávno predtým, ako prišiel nepokoj a strach. Dlhو predtým, ako sa niekto opýtal, kde bola pred narodením. A potom? Čo sa stalo po narodení? Čo sa stalo, keď sa prebrala a vyšla z vane?

Niekedy si okolo svojho domu predstavovala vzdušné hradby, ako je tam sama, bez ľudí, skrytá za priehľadnou stenou, a keď v noci otvorila okno, prenikala dnu vôňa lesa. Len tá vôňa, nič viac. Už by sa viac nemusela zamykať, všade v zhasla svetlá, možno by si za tmy dokonca ešte raz vyšla do záhrady, v dialke by videla ligotajúce sa jazero a jeho brehy, cítila by vôňu vlhkej trávy a oheň v susedových komínoch. Bolo by to ako po veľkom strachu, keď bunky tela potrebovali viac času, aby sa nadýchli a rozšírili, keď už bolo všetko opäť pokojné a dobré, i keď srdce ešte búšilo a tlak za očami bol stále cítiť. Ale predsa sa možno nikdy opäť neprebrala. Možno časť z nej ostala vo vode a stále počúvala jeho príbehy.

Rozprával o vykopávkach v Mauritánii, o Chinguetti, svätom meste a jeho knižniciach. Cestoval tam na žiadosť UNESCO a mal s patriarchami prerokovať reštaurovanie kníh. Bolo to ťažké, pretože starobylé knihy boli to jediné, čo zostalo. Vtedy sa mu nepodarilo zachrániť ani jednu knihu, až oveľa

neskôr na svojej druhej ceste. Zatvorila oči a nechala jeho príbeh znieť. „Hlboko pod našimi nohami, skryté v piesku, leží starobylé Chinguetti, perla púšte, vznešená oáza na juhu Sahary a jedno zo siedmich svätých miest islamu. V čase jeho rozkvetu bola celá krajina pomenovaná po ňom. V meste bolo toľko mešít, až sa spevy muezínov ozývali do šireho okolia, za zeleným prstencom paliem, tam, kde nomádi lovili antilopy. Nekonečné karavány, tisíce dromedárov privádzali datle, soľ, zlato, konope. Chinguetti slúžilo ako most medzi rôznymi púštnymi národmi, Arabmi, Berbermi a černochochmi. Celé mesto bolo plné karaván, tienisté nádvorie boli obsadené nomádmi a šepotom ich príbehov, nádherné ženy sa niesli úzkymi uličkami a ponúkali cestujúcim čaj. Ich úsmev žiaril ako ťažký strieborný šperk, aký nosili na krku a rukách. Zastavovali sa tu pútnici, ktorí boli na dlhej ceste do Mekky. Pred cestou sa radili len svojou vierou a postavením hviezd, čítali a písali sväté knihy mesta. Všetci učenci arabského sveta prichádzali do Chinguetti čítať, meditovať, vyučovať a predovšetkým písať. Pri každej ceste napísali jednu novú knihu. Na tisícoch a tisícoch pergamenov sa uchovávala kronika púšte, básne napísané počas dlhej jazdy cez horúčavy a prach, astronomické výpočty, mapy hviezd, spevy prorokov. Ale potom, deň za dňom, slnko vychádzalo skôr, antilopy mizli, palmy vysychali. Hviezda Chinguetti zhasla. Odvtedy sa ako kliatba nad mestom vznáša piesok, berie, požíera a všetko pochováva pod hrubou, ťažkou prikrývkou. Zachovali sa len knihy, takmer každá rodina má knižnicu so starobylými zväzkami.“

Vo vani sa cítila tak, ako nikde inde. Keď si vyzliekla spodnú bielizeň, vkročila dnu a pomaličky sa ponorila do vody, vždy pocítila tridsať sekúnd, tridsať sekúnd pravého šťastia. Opäť sa cítil podobne, tak, ako keď sa padák pri páde z oblohy otvorí v tisícmetrovej výške. Mohla sa úplne ponoriť do tepla. Len čo sa voda uzavrela nad jej hrudou, niečo sa v nej otvorilo.

O čom by sa mohla rozprávať s mŕtvym? O tom, čo spravila zle, keď šťastná pokojne ležala vo vani? O tom, čo nedokázala povedať, na čo nedokázala myslieť, čo nedokázala vidieť, zachovať, ukázať? „Máš ma počúvať, keď ti o tom rozprávam,“ povedal a veľmi nahnevane dodal, „ty nikdy neprídeš ku mne do púšte a nezistíš, čo sa skrýva v jej hĺbinách.“ Mala zatvorené oči a ani sa nepohla. On sa postavil, uterák, ktorý mala na kolenách hodil na zem, zhasol svetlo a odišiel z kúpeľne. V ten večer jej rozprával, ako sa na Haiti vytvárajú zombíci, aké jedy na to šamani používajú a koľko dní či týždňov trvá tento rituál. Poznal názvy alkaloidov, vedel, aké halucinácie spôsobujú, že ľuľkovec zlomocný rozširuje zreničky a zvyšuje tep, že durman obyčajný paralyzuje svaly a spôsobuje záchvaty paniky, že tanečníci v tranze úplne strácajú zmysel pre priestor a čas, že jed zo žliaz ropuchy Aga alebo z vajec níkov štvorzubca spôsobuje svalové kŕče, a to všetko pri plnom vedomí, akoby bol duch uväznený v tele. Že zombíkov pochovávali a znovu vykopávali, rastlinným jedom zbavovali vôle a zotročili ich. Podľa jeho slov ležali v magických kruhoch, akoby boli pochovaní zaživa. Nemali zvonček ako živí mŕtvi v Transylvánii, ktorým by mohli zavzoniť na poplach, keď sa v rakve prebudia. Nie, zombíci z Haiti boli úplne stratení, pretože, ako povedal, niečo ako duša z nich vyprchalo a už sa nikdy nevrátilo. On sám sa s týmito bytosťami nikdy nestretol, ale v Gros Morne na severe ostrova narazil na kanadského antropológa, ktorý sa týmto fenoménom zaoberal celé desaťročia a zozbieral množstvo svedectiev. Niet pochýb o tom, že zombíci na Haiti existujú alebo aspoň existovali a medicína v prípade týchto rituálov naráža na svoje hranice.

Rozprával to s veľkou vážnosťou, ako niekto, kto čosi hľadá alebo mu niečo chýba, a teraz to stratené čo najpresnejšie opisuje, dokonca vyvoláva, akoby sa to malo počas jeho rozprávania v jeho vlastnej myšli vzkriesiť, ožiť a prúdiť od nej späť k nemu. Ale ona len ležala so zatvorenými očami a počúvala. Možno sa naňho mala pozrieť. Možno by potom pochopila, čo sa s ním dialo. Keby sa otočila, zmizlo by to. Jasne to pocítila, keď vrátila fľaštičku späť a odsunula pohár za umývadlo. Kreslo vedľa vane bolo jeho miestom. Odtiaľ mohol hovoriť. Takto to bolo celé tie roky. A jej telo, celé jej telo, tam vedľa neho v teplej vode, absorbovalo jeho slová, pretavilo ich do svojho spôsobu bytia, do toho, čo bolo v nej. Ale pravdepodobne na to nestačil, jej telo bolo príliš malé, príliš málo rezonovalo s jeho rečou. Pozrela sa do zrkadla a hľadala niečo, čo by spoznala, niečo v tmavom pozadí, čo by jej ho pripomínalo.

Jeho posledná správa prišla pred niekoľkými dňami z Homsu. Musel sa do krajiny dostať tajne cez libanonskú hranicu, dva dni po tom, čo bol podpálený plynovod. Pri útoku a následných povstaniach prišlo o život viac ako šesťdesiat ľudí. Čítala o tom v novinách. Hovorilo sa, že tento režim už dlho nevydrží. Vždy si našiel spôsob, ako vycestovať do svojej krajiny, väčšinou nelegálne. Niekedy cestoval len na niekoľko dní. Keď však zostal dlhšie, vrátil sa smutný a podráždený. Najlepšie bolo, keď prijal oficiálne

pozvanie. Napríklad pred niekoľkými rokmi cestoval so španielskym tímom do Homsu na vykopávky. Nedávno bolo na západe objavené mesto Tell al-Marj, neolitické osídlenie, kde sa vyrábala špeciálny druh keramiky. Našli sa tam malé hlinené figúrky, ľudia s býčiami hlavami, hady alebo ryby s veľmi guľatými bruškami. Niekoľko z nich jej priniesol. Boli zabalené v škatuli s malými zásuvkami, ktoré sa dali vytiahnuť. Musela mu sľúbiť, že tam tie figúrky vráti. Povedal jej, že pod zemou boli dlho a svetlo by ich teraz nemalo vystrašiť. Koniec koncov, znovuzrodenie nie je turistický zájazd.

Hľadala ich celé hodiny, najprv v kúpeľni, potom v celom dome. Škatuľa bola prázdna, to sa nedalo poprieť. Necítila však pocit viny, nespomínala si, že by figúrky vybrala a premiestnila. Možno ich vzal on alebo ich dal niekam inam? Umyla si ruky a z kresla vzala uterák. Bol vlhký. Musela zavrieť okno. V rádiu hlásili na dnešnú noc búrku. Nič výnimočné v tomto ročnom období.

Preložila *Ivana Dudžáková*

RE
RE
CEN
CEN
Z
E

(Hovorí obrus:
Odkedy o sebe viem, podkladám sa
pod lakte a dlane, pod brady,
z ktorých kvapká i tečie. Nado mnou
supia prsia: dvíhajú sa a klesajú,
dvíhajú a klesajú. Vinové škrvy
rastú ako huby po daždi. Ak treba,
som aj plachta. Vtedy zaviniem telo
pripravené na poslednú cestu. Vtedy sa už
prsia nedvíhajú ani neklesajú.
Užitočný som tak živým aj mŕtvym.)

Z básnického cyklu *Vyhnaná*

KNIŽNÁ NOVINKA 2023!
Vydavateľstvo Fraktál, o. z., dáva do pozornosti
piaty zväzok novej knižnej edície POIESIS.

Preklad © Stanislava Chrobáková Repar
Doslov © Stanislava Chrobáková Repar & Milan Dekleva
Ilustrácie © Viera Gergelová – dedičia
Knižný dizajn edície © Eva Kovačevičová Fudala

Knižku si môžete objednať priamo na:
fraktal.sk@gmail.com (prosíme uviesť poštovú a fakturačnú adresu)
Uvádzaacia cena: 12 € (vrátane poštovného)

Preklad formou štipendia a vydanie publikácie
z verejných prostriedkov podporil Fond na podporu umenia.
Vyšlo s podporou Verejnej agentúry pre knihu
a Trubarovho fondu, Slovinsko.

Klarisa Jovanović

DIPTYCH
/ SKLONENÝ NAD MUROU
// VYHNANÁ

(preklad z básnických zbierok
zo slovinčiny)